До Научното жури

Назначено със Заповед на Директора на ИДП при БАН

№ РД-09-29/ 16.04.2018 г.

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен **„Доктор”**

Област на висше образование: шифър 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: шифър 3.6. Право

Научна специалност: Международно частно право

Автор на дисертационния труд: **Цветан Димитров Крумов**, докторант в свободна форма на обучение в секция „Международноправни науки“ в Института за държавата и правото при Българска академия на науките

Тема на дисертационния труд: **„Приложимо право към менителница, запис на заповед и чек по българското международно частно право”**

Научен консултант: **Доц. д-р Пламенка Нанчева Маркова**

Рецензент: **Проф. д-р Николай Симеонов Натов**, Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Юридически факултет, бул. „Цар Освободител” № 15, ет.4, каб. 294/301, тел. 02 9308 483/02 846 51 73, имейл адрес: n.natov@law.uni-sofia.bg

Уважаеми членове на Научното жури,

Със заповед на на Директора на ИДП при БАН № РД-09-29/16.04.2018 г. съм определен за външен член на Научното жури за провеждане на защитата на Цветан Димитров Крумов, докторант в свободна форма на обучение в секция

„Международноправни науки“ в ИДП при БАН, за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по Международно частно право. На първото заседание на Научното жури, проведено на 26.04.2018 г., съм определен за рецензент на дисертацията. В законовия срок предлагам на Вашето внимание рецензията си.

I. Кратко представяне на кандидата.

Цветан Димитров Крумов е придобил висше образование в СУ „Св. Кл. Охридски“, Юридически факултет, с образователно-квалификационна степен „магистър“ по право през 2002 г. с отличен успех. Придобил е степени „бакалавър по английско право“ в Университета на Лондон (2012 г.) и „магистър по английско право“ в Университета на Оксфорд (2008 г.), Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия. Зачислен е за докторант в свободна форма на обучение в докторска програма Международно частно право в област на висше образование с шифър 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление с шифър 3.6 Право, със заповед на Директора на ИДП при БАН № РД-09-56/13.04.2016 г. Срокът на докторантурата е бил 2 години считано от 22.04.2016 г. до 22.04.2018 г. Обучението е проведено в секция „Международноправни науки“ в ИДП при БАН с научен консултант Доц. д-р Пламенка Нанчева Маркова от същата секция.

Видно от протокол от 25.10.2016 г., кандидатът е положил изпита от докторантския минимум по специалността с успех отличен (5.50), а съгласно удостоверение № 159/25.11.2016 г., е положил изпита от докторантския минимум по английски език с успех отличен (6.00). Изпълнил е индивидуалния си план като докторант в свободна форма на обучение и е представил дисертация в областта на проведеното обучение в направление с шифър 3.6 Право, докторска програма Международно частно право. От м. януари 2004 г. до 30.09.2007 г. кандидатът е работил като адвокат в Прайсуотърхаус Купърс – Правни и данъчни консултанти, България и в асоцииранata им кантора Ландуел, а от м. януари 2009 г. до сега работи като адвокат в българския клон на австрийската кантора Schoenherr Reschtsanwaelte. Има отпечатани четири публикации по темата на дисертацията, както следва: 1) „Практическо значение на менителницата и записа на заповед в международната търговия“, в: Научни трудове на Института за Държавата и правото, том XIV, 2016, София, Българска академия на науките, Институт за държавата и правото, с. 309-327, ISSN: 1314-6459; 2) „Приложимо право към формата и съдържанеито на менителничните ефекти“, в: сп. „Правна мисъл“, 1, БАН, 2017, ISSN:1310-748, с.49-80; 3) „Мястото на плащане като критерий за определяне на приложимото право към задълженията на платеца по менителница и издателя на запис на заповед“, в: Сборник с доклади от VII национална конференция на докторантите в областта на правните науки, Институт за държавата и правото - Българска академия на науките, 2017, с. 279-288; 4) „Приложимо право към предявяването, протеста и другите действия за упражняване и запазване на права по менителнични ефекти“, в: Научни трудове на Института за

държавата и правото, том XV, Институт за държавата и правото - Българска академия на науките, 2017, ISSN:1314-6459, с. 363-415.

II. Относно процедурата.

Кандидатът е отчислен с право на защита със заповед на и.д. директор на ИДП/БАН № РД-09-132 от 15.12.2016 г. Подал е изискуемите документи за защита. Дисертацията е обсъдена на заседание на секцията по международноправни науки, проведено на 27.03.2018 г. в Института за държавата и правото при БАН. На основание чл.44, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИДП на БАН дисертацията е насочена за защита пред научно жури, определено със заповед на директора на ИДП/БАН РД-09-29/ 16.04.2018 г. Със същата заповед защитата е насрочена на 03.07.2018 г. от 13.00 ч. Рецензенти на дисртацията са Проф. д-р Николай Натов и Доц. д-р Пламенка Маркова. Процедурата е спазена.

III. Кратко представяне на труда.

Общият обем на дисертационния труд е 330 страници, от които научен текст 310 страници. Включва съдържание, списък на използваните съкращения, увод, три глави, заключение и библиография. Библиографската справка съдържа 74 заглавия, изброени без номериране, което затруднява статистическата част на рецензирането. От тях 27 са на български език и 47 на чужди езици – английски, френски и италиански. Посочени са и 4 архивни издания на Обществото на народите, както и Второто изложение на правилата относно стълкновението на законите (Restatement of the Law Second, Conflict of Laws 2d, Volume 1, sec. 1-221, as adopted and promulgated by the American Law Institute at Washington , D. C., May 23, 1963, St Paul Minn., 1971). Бележките под линия са 510.

Главите в дисертационният труд са разделени на параграфи, а те от своя страна се състоят от точки и подточки. Следва да се посочи, че тази структура на изложението допринася за по-добрата му систематизация с оглед сложността на разглежданата материя и по този начин значително улеснява прочита на труда.

В увода са представени предметът на дисертацията, изразяващ се в анализ на стълкновителната уредба за менителничните ефекти в глава 33 от Търговския закон (ТЗ), като важността на анализа е обоснована с практическото значение на менителничните ефекти в международната търговия. Очертани са мотивите за избор на темата, нейната актуалност и дисертабилност. Научно-изследователската теза е формулирана от автора, макар и до известна степен разтегливо, като изискване за проста и лесна стълкновителна уредба, обусловена от сложните и динамични отношения при менителничните ефекти. Обосновани са достатъчността и надеждността на ползваните източници за написването на труда, изяснена е и методиката, приложена при неговата разработка.

Първа глава е посветена на възникването на менителничните задължения и обхваща структурно три въпроса, свързани със способността за задължаване, формата и съдържанието, и материалната действителност.

Втората глава обхваща анализ на действието на менителничните задължения и прехвърлянето на права. Тук авторът разглежда обективно приложимото право към задълженията, изборът на приложимо право във връзка с менителничните ефекти, прехвърлянето на права, материализирани в менителничните ефекти и вземането, с оглед на което менителницата е издадена, т.нар. „провизия“.

Третата глава е посветена на средствата за упражняване, запазване и защита на права. Авторът последователно изяснява уредбата на приложимото право към формата и сроковете за извършване на протеста и на другите действия за упражняване и запазване на права; необходимостта от предявяване и извършване на протест при мениителничните ефекти; непреодолимата сила и мораториума за извършване на предявяване, протест и уведомяване; сроковете за обратните искове и техния предмет; частичното приемане и плащане; действията, които трябва да се предприемат в случаите на изгубване и кражба.

В заключението са обобщени резултатите от изследването, отнасящи се към поставените в увода въпроси, научните и научно-практически аргументи за доказване на научно-изследователската теза и са направени редица обобщаващи предложения *de lege ferenda*.

Приложена е декларация за оригиналност.

Дисертационният труд като структура и оформление отговаря на изискванията на чл. 27, ал.2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

IV. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и/или научно-приложно отношение.

IV.1. В научно отношение

Актуалността на изследването произтича от констатацията на автора, по същество вярна и заслужаваща да бъде споделена, за липсата у нас на цялостни съвременни научни изследвания на разностранната, сложна и важна за международната търговия проблематика на менителницата, записа на заповед и чека в междунродното частно право. Освен това изясняването на практическото значение на менителничните ефекти като инструменти, които по своята същност и произход се ползват предимно в международната търговия, прави разработката актуална за етапа на активно навлизане на страната ни в международния търговски обмен като пълноправен член на най-голямата и динамична икономическа общност в съвременния свят – Европейския съюз. Авторът анализира менителничните ефекти в качеството им на платежно средство и средство за кредитиране, и аргументира позицията, че стълкновителната уредба на тези ефекти е основа за уреждане и на заповедните ценни книги. Всичко казано в тази точка на рецензията сочи, че дисертацията се стреми да даде своя научен принос в разглежданата сложна материя на МЧП, което несъмнено обуславя нейната актуалност.

IV.2. В научно-приложно отношение

Във връзка с изяснената несъмнена научната актуалност на труда и с оглед на очакваното успешно практическо реализиране на резултатите от него считам, че той може да има значително научно-практическо приложение. Дисертацията предлага различни и обосновани от гледна точка на науката за МЧП практически модели, които при правилно разбиране и усвояване са от естество да подпомогнат практиката у нас при използването на менителничните ефекти в международната търговия.

V. Познава ли кандидатът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал?

Представената разработка разкрива, че авторът познава много добре съществуващата уредба на менителничните ефекти в МЧП и сложната проблематика, на която е посветен трудът. Познанието обхваща както появата и историческото развитие на тази материя, което е проследено в подробности, така и актуалното й състояние съгласно ползваните източници. Кандидатът навлиза задълбочено в разглежданата проблематика и е добре запознат със състоянието на литературата, нормативната уредба и практиката. Работата показва, че дисертантът има способност да оценява творчески литературния, нормативния и документалния материал, като се справя добре с разкриването на нерешените въпроси и прави сполучлив опит да даде научно аргументирани и практически насочени отговори от гледна точка на теорията, правната уредба и практиката на международното частно право.

VI. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставените задачи и цел на дисертационния труд?

Изследването е извършено на базата на няколко метода, а именно: главно място заема сравнително-правният метод, но също така приложени са и историческият и логическият, с помощта на които се изследва поставената проблематика.

Считам, че така подбраната и прилагана методика на изследване е в състояние да даде отговор на поставените въпроси и да изпълни задачите и целите пред разглеждания дисертационен труд.

VII. Кратка аналитична характеристика на научните и/или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

От посочените в автореферата приносни моменти на разработката приемам следните:

1) Предложението *de lege ferenda* за ратифициране от Република България на Женевските конвенции и аргументацията за това, която споделям, а именно – сегашният подход, изразяващ се в следване на техните нормативни разрешения, без формално нашата държава да е страна по тях, води до възможността държавите, ратифицирали конвенциите да не прилагат стълкновителните норми при отношения, свързани с България.
2) Предложението *de lege ferenda* за промяна на уредбата у нас, за да обхване тя приложимото право към формата и съдържанието на всички менителнични сделки, а не само на сделките по издаване, и насоката това да стане като съществуващите понятия в чл. 564 ТЗ („менителница“, „запис на заповед“ и „чек“) бъдат заменени със „сделки по менителница, запис на заповед и чек“.
3) Обоснованото разбиране, че след като съдържанието (представляващо част от изискванията за материална действителност на сделката) се урежда от правото в мястото на подписване (съгласно чл. 564 ТЗ), е оправдано прилагането по аналогия на същото право и към съгласието и основанието, доколкото те представляват също изискване за действителност (т. нар. материална действителност) на менителничното задължение.
4) Предложението *de lege ferenda* чл. 564 да се уеднакви с Женевските конвенции, като обемът на ал. 2 бъде променен, така че да не се отнася просто за „задълженията“, каквато е сегашната формулировка, а за „действието на подписите“, за да обхване и прехвърлянето на менителнични права.
5) Предложението *de lege ferenda* за промяна в чл. 567 ТЗ като позоваването на „вземането“ бъде заменено с „вземането на издателя“, а за да не се използва уредбата с измамлива цел, словосъчетанието „придобива вземането“ в чл. 567 ТЗ да бъде заменено с „придобива автоматично вземането“.
6) Предложението *de lege ferenda* обемът на чл. 572, т. 1 да бъде коригиран като словосъчетанието „и какви са последиците от прилагането на една по-късна дата“ бъдат заличени (доколкото несъмнено това се урежда от чл. 572, т. 2 ТЗ), и вместо така заличения текст да се възприеме разрешението по чл. 7, т. 1, изречение последно от КЧ като се запише изрично в чл. 572, т. 1 ТЗ: „и пост-датирането на чека“.
7) Предложението *de lege ferenda* от сегашния текст на чл. 568 ТЗ да отпаднат позоваванията на сделката по приемането и платеца по записа на заповед, тъй като те са лишени от смисъл, защото сделка по приемане и платец има само по менителницата. Така уредбата в ТЗ ще се съгласува с първообраза ѝ по КМ.
8) Обосновката, че нашата уредба не обхваща задължението на приносителя да приеме (се съгласи с) частично приемане на менителницата, което е същностната част от разпоредбата в чл. 7 КМ и предложението *de lege ferenda* в чл.568 от ТЗ да се обхванат задълженията на приносителя,

свързани с частичното приемане. Принос е и последващата аргументация, че задълженията на приносителя са насочени към всички задължени преди него лица и за приносителя би било обременително той да спази изискванията по правото, уреждащо всяко отделно задължение на подписало преди него лице – напр. уведомяване за частичното приемане по определен начин, и в определен срок, с цел запазване на обратните искове. Също и констатацията на автора, че необходимостта тези задължения да се подчинят на едно право е основната цел на чл. 7 КМ и с нейното неправилно възприемане, българският законодател е пропуснал най-важния ѝ аспект, както и предложението му, че това следва да се поправи.

Така очертаните приноси дават основание да се заключи, че научно-изследователските въпроси, поставени в увода, са получили обоснован и научно аргументиран отговор в дисертацията, а научно-изследователската теза е доказана.

VIII. До каква степен дисертационният труд и приносите са лично дело на кандидата?

Към дисертацията е приложена декларация за оригиналност, изисквана съгласно чл.27, ал.2 ППЗРАСРБ. Тя потвърждава, че авторът коректно е ползвал наличната литература и други източници. При прочита на работата не съм констатирал неточно позоваване на източници, опити за плагиатство или несъответствие между бележки под линия и списък на източниците. Смятам, че дисертационният труд и приносите са лично дело на кандидата.

IX. Критични бележки.

Критиката на една научна разработка винаги трябва да съдържа градивен елемент и да цели подпомагане на автора в бъдещите му научни и научно-практически начинания. В тази светлина бележките ми са както следва:

1. Научно-изследователската теза трябва ясно, кратко и отчетливо да се формулира в увода на една дисертация. Тук на две страници се излагат уточнения, а самата теза се заявява ясно и синтезирано от кандидата едва в автореферата.
2. Езикът на автора би трябвало да се освободи от някои натрапващи се повторения, напр. „следва“, „следвана“, „следваща“.
3. Когато се използва изразът „въпроси“, за да се посочи предметът на правната уредба, би трябвало да се уточнява, че всъщност става дума за обществени отношения, които нормата регулира.

X. Заключение.

Цялостният прочит на дисертационния труд сочи, че той има множество достойнства, които определено преобладават пред малобройните констатирани слабости. Общият ми извод е, че разработилият този труд докторант Цветан Димитров Крумов притежава задълбочени теоретични познания в областта на международното частно право и способност за самостоятелни научни изследвания в материята. Постигнатите в дисертационния труд резултати, извлечени като изводи и предложения в хода на изследването и обобщени в заключението, представляват оригинален принос в българската наука за международното частно право, поради което на тази дисертация трябва да се даде висока положителна оценка.

Ето защо считам, че дисертационният труд на тема „Приложимо право към менителница, запис на заповед и чек по българското международно частно право“ отговаря на императивните изисквания на чл. 6, ал.3 от ЗРАСРБ, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане, поради което:

1) **Оценявам положително дисертацията;**

2) **Предлагам на уважаемото Научно жури да даде на Цветан Димитров Крумов образователната и научна степен „Доктор“ по Международно частно право.**

София, 17.05.2018 г.

Професор д-р Н. Натов